СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 211. Джерзи Сіті, Н. Дж., пятниця, 11. вересня, 1925. VOL. XXXIII. No. 211. Jersey City, N. J., Friday, September 11. 1925. THREE CENTS

Грізьба великого кравецького страйку.

НЮ ЙОРК, 10. вересня. — Якщо властителі кравецьких шап не погодяться до 48 годин з гуртівниками, коло 25,000 робітників буде мусіти покинути роботу. Гуртівники закидають фабрикантам, що вони поламали контракт та нишком зробили згоду з робітничою юнією.

Вигляди на полагоду нині дуже слабі.

СУД НАД ПОЛКОВНИКОМ.

ВАШИНҐТОН, 9. вересня. — Департамент війни заявляє, що він не відкличе свого приказу судити полковника Мичела за його публичні виступи проти своєї команди.

Полковник Мичел заявляє, що він говорив те, що вважав своїм обовязком, та каже, що його команда не буде мати відваги його судити. Він каже, що ціла військова служба пересякла бюрократизмом так, що на случай війни край будби безборонний.

ВІЙНА МЕЖИ КИТАЙСЬКИМИ БАНДАМИ ВИБУХАЄ НАНОВО.

НЮ ЙОРК, 9. вересня. — Мимо недавно заключеного завішення оружя межи провідниками двох китайських банд, війна межи ними вибухла нині знова. За нинішний день впало двох Китайців.

Поліція сейчас арештувала провідників банд, котрі кажуть, що вбийств допустилися Китайці, яких вони викинули зі своїх банд.

СУПЕРЕЧКА ЗА ВОЗДУШНУ КАТАСТРОФУ.

ВАШИНҐТОН, 9. вересня. — Кількох конґресменів та сенаторів складає вину за катастрофу кермового воздушного корабля Шенандо на міністра війни Вилбера, котрий дозволив бальонови літати, хоча він не був зовсім певний проти сильної бурі.

У відповідь на сі закиди Вилбер заявляє публично, що міністерство війни тут не винувате, бо ні будівничий корабля ні командант корабля ніколи не протестували проти лету бальона.

БІЙКА З ГАДИНОЮ НА КОРАБЛИ.

НЮ ЙОРК, 9. вересня. — Підчас виладовування звоїв бавовни з одного скандинавського корабля один гортовий робітник побачив нагло коло звою величезного вужа. Робітник схопив шуфлю та кинувся до вужа. Удар хибнув, і вуж кинувся до нього кусати, але робітник відскочив в час на бік. На його крик наспіли другі робітники та помогли йому вбити гадюку.

Вуж мав 6 стіп довжини та приїхав певно з Індії, де на корабель ладовано бавовну.

ФИЛИПИНЦІ НЕ ХОЧУТЬ ПРОГИБІЦІЇ.

МАНІЛА, Филипинські Острови, 9. вересня. — І ґенерал Вуд, губернатор Филипинських островів, і провідники филипинського сойму запротестували проти проекту американського уряду розширити обовязуючу силу закона Волстеда на Филипинські острови.

Уряд думає, що Филипинці будуть уважати всякі прогибіційні заходи посяганнем на їх права.

ЗА ДЕПОРТАЦІЮ БОЖЕВІЛЬНОЇ ЛЮДИНИ.

НЮ ЙОРК, 9. вересня. — Перед федеральним судом іде тут цікава депортаційна справа. Ходить тут о італійську іміґрантку Кармелю Косімано, котра приїхала була сюди в червни 1921. року, а котру минувшого квітня віддано до дому для божевільних. Коли заряд дому прийшов до переконання, що жінка справді божевільна, іміґраційний уряд казав її сейчас відставити до старого краю як небажану чужинку.

Сьому приказови спротивився її муж, котрий є тут огородником; він доказав судови, що він віддав жінку до шпиталю для умово хорих своїм коштом та що се він платив лікареви за огляднини. Супроти сього його жена не може стати ніколи тягарем суспільности та не повинна бути депортована.

Суд приняв становище мужа та казав відставити іміґрантку назад до дому божевільних.

З ВУГЛЕВОГО СТРАЙКУ.

ФІЛАДЕЛФІЯ, 9. вересня. — Майнерська юнія підняла публичний протест проти кількох вуглевих підприємств за нарушення згоди в справі робітників, занятих при удержуванню копалень в часі страйку. Юнія каже, що підприємці відправляють юнійних робітників та наймають скебів. Юнія примушена підприємців вибути з юнією конференцію та обіцяти приняти назад відправлених.

В цілій окрузі твердого вугля слідно над ріками велике оживлення. Цілий ряд підприємств пробує виловлювати вугля з рік та продавати його на топливо.

Фармери кажуть, що страйк їм дуже на руку, бо страйкарі помагають їм збирати гарні сього річні жнива.

КЛОПІТ АВТОМОБІЛІСТА З ВОРОБЦЯМИ.

НЮТОН, Ню Джерзі, 9. вересня. — На авто Френка Стюварда з Гекенсеку, їдучого зі своєю родиною на прогульку, налетіла хмара кількасот воробців з такою силою, що Стювард мусів здержати автомобіль та сховатися за шибою. Кількадесять воробців погибло від удару об шиби. Дорога довкола ціла була встелена побитими. Стювард догадується, що воробці були осліплені сонішними лучами та не бачили авта.

ДЛЯ (?) УКРАЇНИ.

МОСКВА, 8. вересня. — Леон Троцький іменував Кагана Берштайна з Києва представником України для концесій заграничним капіталістам.

БАНУВАЛИ ЗА МІСТОМ.

ТРЕНТОН, Н. ДЖ., 9. вересня. — Міський полісмен найшов нині в стіжку соломи 11-літного Едварда Бобровского та його 14-літну сестру Берту, зголоднілих та перемерзлих. Вони заявили поліції, що втекли з дому, бо родичі їх били; вони жили цілий тиждень пачкою сухарів, яку взяли зі собою з дому, та краденими на поли картофлями. Родичі кажуть, що вони дітий не били, але діти не злюбили життя на фармі та втекли назад до міста звідки вони недавно вибралися жити на селі.

ТАЙНА ТРУПА У ВАЛІЗІ.

Якого пів року тому найшли на варшавському західному двірці у складі клунків, валізу з порізаним трупом молодої жінки без голови. Всі заходи про ствердження ідентичности трупа й розшуки вбивця не увінчалися успіхом. Щойно недавно виловили випадково у Вислі жіночу голову. По розміщенню золотих зубів агносковано одну жінку Михайловску, щодо якої було старе донесення, що вона згинула без сліду. Арештовано любовника Михайловскої, який признався, що це він вбив її, порізав тіло, склав до валізи й надав на двірець, а голову кинув до Висли. Мотивом того страшного злочину був страх, щоб Михайловська не виявила деяких подробиць з життя свого любовника.

БУВШИЙ НЕВІЛЬНИК УМЕР БОГАТИМ.

В Едвардсвил, Кензас, умер в 66 році життя „барабоьяний король Кензасу", Ґровс. Ґровс був Неґром, який вродився як невільник в стейті Кентокі. По увільненню невільників він навчився читати і писати, примандрував до Кензасу і став за робітника на фармі, беручи 40 центів денно. Відтак винайняв 10 акрів і зачав на них садити бараболі і при сім показався таким спритним, що зробив досить гарне майно. Вмираючи лишив фарму на 523 акри, засаджену бараболями а другу на 1,600 акрів, засіяну пшеницею.

СІМ ЯЗВ ТЕПЕРІШНЬОГО СВІТА.

Лондонський часопис „Дейлі Експрес" розписав цікаву анкету, щоби переконатися, які є по думці людей, сім язв теперішнього світа. Читачі надіслали багато відповідий, в яких між иншими називають язвами теперішнього світа: боротьбу биків в Еспанії, торговлю невільниками в портуґальській частині західної Африки, доходові податки і занадто грубі жінки.

ТРИ МІСЯЦІ ТЯЖКОЇ ТЮРМИ ДЛЯ ДОКТОРА ҐАҐАТКА.

Дня 4. серпня видано вирок в справі д-ра Ґаґатка, знаного „махера", шахрая і обманця. Його засуджено на 3 місяці криміналу і заплату коштів процесу за те, що сфальшував (між иншими) в 1921 році документ на школу гр. Бруніцкого. Ґаґатек, це „діяч" з людової партії Бриля. Його боронив посол д-р Бриль, його партійний співвизнавець. Бриль осмішився своєю обороною, бо казав, що Ґаґатек рішучо невинний. Тимчасом він вже став аж славним через свої махерства у Львові, Варшаві, Кракові й Тарнові.

УКРАЇНСЬКИЙ ГРОМАДЯНИНЕ!

Коли читаєш, що старому краєви грозить страшна руїна від голоду, повені та ляцького насильства, то памятай, що на тій землі жили Твої батьки, що там живуть Твої Рідні!

Коли читаєш, що скровавлена Рідна Твоя земля в голодових судорогах благає помочі для немічних дітий, інвалідів та старців — то тям, що вона звертається до Тебе!

Коли читаєш поклик до американської іміґрації — то знай, що Тебе особисто закликають стати в ряди тих, які бажають волі Рідному Краєви.

Закінчуючи серпневу збірку кличемо до Тебе український читачу: Твоїм обовязком помогти братови! Хай в списку жертводавців на поміч інвалідам, сиротам, голодним селам, Рідній Школі та Просвіті не бракне Твого імени.

Всі зібрані жертви пересилайте негайно на закінчення серпневої збірки до:

OBYEDNANYE, 847 N. FRANKLIN ST., PHILADELPHIA, PA.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

Д-р Микола Стойко, канд. адвокатури помер в Трускавці дня 26. липня ц. р. Покійний перейшов як старшина цілу воєнну кампанію в 1918—1920 рр., та перебув всі злидні походу Галицької Армії на Велику Україну. Вернувши до краю, Покійний доповнив свої студії і працюючи опісля у своїм званню віддався живо громадській роботі в дрогобицькому повіті, присвячуючи свій труд головно організації політичного і просвітнього життя. Покійний був людиною незвичайно активною і не було ніякої важнішої справи в краю чи в повіті за останні роки, в якій не брав би особистої участи, а при тому був людиною високо ідейною, що згидна була до найбільшої жертви для публичного добра. В. Й. П.

ЗАКОРДОННИЙ СПАСИТЕЛЬ ПОЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА.

З торговельного договору поміж Польщею і Австрією вийшов такий самий „пшик", як з торгові між Польщею й иншими заприязненими державами. Господарські й торгові взаємини між цими двома країнами зовсім завмерли, а що польскі господ. кола й міністерство торговлі та промислу не дуже турбується такими дрібницями, збентежені таким „пасивною резистенцією" віденські економісти тислали до Польщі делегацію, щоби на місці перестудіювати відносини й допомогти Польщі розуміними радами видобутися з халепи. Чи воно що поможе?

ЗАЛІЗНИЧА КАТАСТРОФА В ФРАНЦІЇ.

Між Парижем і Бульон, на стації Амієн, поспішний поїзд вилетів з шин. 14 осіб убитих, 166 ранених — з того 71 небезпечно. Подорожніми були здебільша літники; причиною катастрофи нічний знак звороттниці. За цим поїздом їхав другий, що віз франц. мін. закордон. справ Бріяна, який вертався з Лондону. Машиністови вдалося ледви стримати поїзд на 100 метрів перед місцем катастрофи. Якби це був нічний поїзд, Бріян міг би також попасти між жертви.

ЗРІСТ БЕЗРОБІТТЯ В ПОЛЬЩІ.

Статистика урядових бюр посередництва праці подає за час 18. до 25. липня цифру 174.977 безробітних у Польщі, на 822 осіб більше як попереднього тижня. На Горішнім Шлеську число безробітних зросло на 1040 осіб, у наслідок обмежень скількости робітників по копальнях.

УКРАЇНІЗАЦІЯ ПРЕСИ.

Комісія Політбюра ЦК. КП (б)У. в справах українізації постановила перевести з 1. січня 1926 р. на українську мову орган ЦК. партії „Коммунист" і всі инші видання ЦК. і місцевих комітетів. Постановлено від 1. вересня видавати в Харкові центральну робітничу газету українською мовою й українізувати всю комсомольську й піонірську пресу. Для забезпечення інтересів російської національної меншости видаватимуть далі російською мовою такі газети: орган Всеукраїнської Ради Профспілок „Пролетарий", орган Харківського Окружкому „Харьковский Пролетарий," „Киевский Пролетарий" і „Донецкая Кочегарка." Крім того постановлено перенести з Київа до Харкова газету „Радянське Село" і зробити її центральним селянським органом, а для сільського активу видавати журнал тижневик „Селянська Правда". Вкінці постановлено українізувати літературно-мистецькі журнали, політичні й наукові та цілу видавничу справу. (Пр. Пр. 14. VIII.)

ВІДГОМІН УБИВСТВА ПОК. ДИР. СОФРОНА МАТВІЯСА.

Наслідком спротиву прокуратора проти звільняюючого присуду карного суду в Хусті на Закарпаттю щодо Дмитра Микити, обвинуваченого в убивстві дир. Матвіяса в Перемишлі, відбулася 7. серпня ц. р. розправа у висшому суді в Кошицькій Табулі. Боронили д-р Михайло Бращайко, д-р Ол. Бадан і д-р Ілліа Цайзлер. Суд потвердив присуд першої інстанції, але наслідком спротиву прокуратури, відбудеться ще розправа перед Найвисшим Судом в Берні.

ПРИЯТЕЛЬСЬКА ПОГРАНИЧНА РОЗМОВА.

З ріжних відтинків польсько-радянського кордону повідомляють про нові перепалки поміж віддвлами корпусу охорони погранича й атакуючими їх бандами появилися від радянського кордону. З військової станиці к. села Горохівки (Волинь) доносять про гостру виміну стрілів, після якої диверсанти завернули в глиб радянської території.

НЕ БУДЕ НІЧОГО З „КАШУБА".

Видобутий великими коштами з води польський торпедовець „Кашуб" не є на гадку фаховців — до направлення. Пропав і торпедовець і кошти видобуття.

Польща і Чехо-Словаччина хотять також „забезпечення границь".

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 9. вересня. — Міністри закордонних справ Польщі і Чехо-Словаччини, граф Скршинський і др. Бенеш, звернулись до аліянтів з прошенням, щоб і їх взяли зі собою на переговори з Німеччиною у справі „забезпечення границь". Оба вони кажуть, що ради мира хотіли би, щоби Німеччина зробила також і з їх державами ґарантійні умови.

Аліянти відповіли, що не мають нічого проти сього, коли Німеччина на се згодиться, а як ні, то ґарантійний договір буде підписаний без Польщі і без Чехо-Словаччини.

Аліянтські міністри закордонних справ їдуть до Лозанни на стрічу з німецьким міністром закордонних справ д-ром Штреземаном.

Кажуть, що Англія не гадає вставлятись за Польщею і Чехо-Словаччиною, але годиться, щоби Скршинський і Бенеш приїхали до Лозанни як гості.

ХОТЯТЬ ПЛЕБІСЦИТУ.

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 9. вересня. — Турецька делеґація предложила Лізі Народів домагання, щоби мешканці Мосула рішили плебісцитом, чи хотять належати до Туреччини, чи до Мезопотамії.

(Мосул се частина Мезопотамії, яка є в союзі Англії, яка має в Мосулі свої копальні нафти і рафінерії).

ЕПИСКОПИ ПРИСЯГАЮТЬ ВОЙЦЕХОВСЬКОМУ.

ВАРШАВА, 9. вересня. — Конкордат, який заключила Польща з Ватиканом, вже увійшов в життє.

Він установлює одностайні відносини між церковю і державою в цілій Польщі. Сі відносини досі були ріжні в трох ріжних територіях, що належали до Росії, Австрії і Німеччини, з якими Ватикан мав окремі умови.

Конкордат стався вчора обовязуючим. З тої нагоди удаджено тут церемонію, на якій всі католицькі епископи присягнули Польщі перед президентом польської републики Войцеховським.

БАНК З ДИМУ.

ЄРУСАЛИМ, столиця Палестини, 9. вересня. Арабські національні провідники постановили набудуче придержуватись Корану і покинути курення тютюну.

Ощаджені сим робом гроші вони постановили віддавати на фонд для основання банку, який Арабам має послужити в боротьбі за ратовання Палестини перед сіоністичною небезпекою.

Банк має називатись „Димовий Банк".

Арабська газета Ел Кармел привитала горячо сей виступ і взиває всіх Арабів, щоб пійшли слідами своїх провідників та покинули хопту і заощаджені гроші віддали на Димовий Банк.

(Арабів є в Палестині понад міліон, а Жидів до 100,000, однак англійські воєнні диплломати віддали управу краю Жидам. Араби таксамо семітської раси як і Жиди).

ПРОЦЕС ПРОТИ 800 БЕСАРАБСЬКИХ СЕЛЯН ЗА ДЕРЖАВНУ ЗРАДУ.

БУКАРЕШТ, столиця Румунії, 8. вересня. — В Кишиневі, столиці Бесарабії, відбувається процес проти 800 селян, котрим румунський уряд закидає, що належали до змови проти Румунії, якої метою було відірвати Бесарабію від Румунії і злучити її із совєтською Росією. Організатори змови приготовляли переворот на конець сього місяця.

Акт обжалування займає 720 сторін. До процесу покликано 1,500 свідків.

ВСЕНІМЕЦЬКИЙ ЗЇЗД.

БЕРЛІН, 8. вересня. — В місті Детмолд відбувається конґрес Все-Німців, котрі стремлять до обєднання всіх німецьких земель в одній національній державі.

Все-Німці крайні націоналісти і ворожо ставляться до теперішнього правительства Німеччини, яке стремить до угоди з Францією. З уваги на те вони раді з кождої невдачі теперішнього німецького правительства.

ЧЕХО-СЛОВАЧЧИНА БЕРЕ УЧАСТЬ У ВИСТАВІ В ФІЛАДЕЛФІЇ.

ПРАГА, 8. вересня. — Чехо-Словаччина візьме участь у виставі в Філаделфії, яка там буде в 1926 році.

Вона мати-ме там свій павільон, де будуть чеські твори штуки та вироби фабричного і домашнього промислу. Чеський уряд призначив на сю ціль чверть міліона долярів.

РАДИТЬ ЇСТИ СИРЕ МЯСО.

ПАРИЖ, 8. вересня. — Професор Шарль Ріше мав виклад перед французькою Академією Наук про засоби поживи.

Він казав, що найбільше поживи і сили дає сире мясо. Се він спрактикував у своїх досвідах і тому радить їсти одмозі як найбільше сирого мяса.

Професор Ріше одержав був тому 12 літ нагороду Нобля за праці з обсягу медицини.

„АКАДЕМІЯ СССР."

ЛЕНІНГРАД, 8. вересня. — На сьогоднішньому святі 200-літних роковин Російської Академії Наук промовляв голова всеросійського совета Михайло Калінін. Він казав, що совєти признають заслуги академії і тому її перезвано на „Академію СССР."

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

НЕПОХЛІБНІ ФАКТИ

Приватне товариство Нешенел Індастріел Конференс Борд в Ню Йорку подає до публичного відома факти про іміграцію, зібрані на основі урядових даних, з котрих виходять зовсім несподівані річи.

Показується наперед, що число імігрантів, які перейшли через іміграційні уряди в перших місяцях сього року, є 32 процент низче від числа імігрантів, які перейшли в тих самих місяцях минувшого року. Се по части можна вважати наслідком заострення іміграційного закона; однак другі факти показують зовсім щось другого. Показується, що число нових імігрантів зменчилося не лишень відповідно до заострень іміграційного закона, але далеко поза сі заострення. Цілий довгий ряд европейських країв висилав до Америки богато менче імігрантів, як він мав право зробити після нового закона. Межи сими краями є не лишень краї, економічно добре ситуовані, які можуть виживити своїх горожан, як примір Чехословаччина, або Велика Британія та Швеція, з котрих перша не досилала до повної квоти 17 процентів, друга 13, трета 6, але навіть краї, так тяжко бідуючі, як Німеччина, якій не достає ще 11 процентів до повної квоти імігрантів, дозволених законом; Ірляндія, якій не достає 5 процентів, а котра тепер переходить через голодову кризу, ба навіть Італія, котра найсильнійше протестувала проти іміграційних обмежень, а котра мимо сього не дослала до повної квоти цілих 10 процентів.

Сі факти роскривають цікаві наслідки іміграційних обмежень. З них видно, що говорене американських шовіністів, що мовляв свобідна іміграція мусить скінчитися заливом Америки, як се вони кажуть, гордами чужинців, є фантазією занадто горячих голов. Зараз по війні воно й здавалося, що до Америки рушить нова мандрівка народів, але тепер показується, що люди, хочби як приперті нуждою, не люблять мандрувати туди, де їх не витають радо.

Факти показують також нестійність надій загорілців з американського конгресу, які при помочи нових іміграцийних законів хотіли набрати імігрантів з країв північної та західної Европи, котрих населення привикло жити по містах, працювати в промислах та торговлі, та легко може замериканщитися. Власне сі краї не дуже то спішаться слати своїх людий нібито висшої раси, до Америки. Хоча Америка їх виразно запрошує, вони воліють лишитися в краю, хочби в нужді. Видно, вони бояться краю, де проявляється упередження до імігрантів; побоюються, що упередження до імігрантів зі східної та полудневої Европи може завтра дуже легко перемінитися на упередження до нині хвалених „північників".

Сі факти засвідчують теж про дуже некорисний для Америки стан публичної опінії в Европі. Коли там дійшло до того, що цілий ряд країв не висилає навіть того невеличкого числа імігрантів, на яке дозвалають острі іміграційні закони, то се мусить бути знак, що Америка не тішиться там великою популярностю. Се відомо мусить відбитися на торговлі й промислі Америки, і американські законодавці, ухвалюючи на будуче іміграційні закони, повинні застановитися на хвилину і над сим фактом.

Як звертає наконець увагу згадане в горі товариство, до Америки йде тепер певно широка струя пачкованих імігрантів. Певна річ, що ся струя не така широка, як хочуть нас переконати ті, що хочуть стати агентами для стереження границі, однак вона мусить бути досить велика. Через мексиканську границю з полудня та канадійську з півночи певно переливається немала струя не лишень пачкованого муншайну, але й пачкованих імігрантів. Серед тих пачкованих імігрантів є теж певно богато імігрантів, які моглиби дістатися до Америки зовсім законно. Межи ними є певно богато людий, які тому пустилися на незаконне перекрадуванне через границю, бо острі іміграційні закони вполили в них зовсім фалшиве переконанне, що законно їм до Злучених Держав не дістатися. Маємо отже ще одно ненормальне явище в наслідок нерозумного іміграційного закона: тоді, як квота ріжних країв не виповняється, через границю пачкується імігрантів, які моглиби дістатися до краю зовсім законно, якби вони не були залякані законними обмеженнями. В той спосіб люди, які моглиби бути законними імігрантами, помагають своїми грішми піддержувати ті потайні підприємства, які займаються пачкованнем незаконних імігрантів.

До згаданого товариства, що видало подану осьтут заяву, належить богато американських фабрикантів та промисловців. Вони підносять проти нового іміграційного закона ще один закид. На їх думку, Злучені Держави потребують не лишень промислових робітників зі західної та північної Европи, але й „чорноробочих" робітників з полудневої та східної Европи. Америка, на їх тумку, вже починає відчувати недостачу не фахових, але нефахових робітників.

Польонізація українських середніх шкіл.

Найновійший розпорядок мін. Станислава Грабського.

Львівське Діло одержало від власного кореспондента отсю допись:

В останній хвилині довідуюсь, що міністер освіти Грабський вислав розпорядок до львівської кураторії, яким зовсім польонізує українські гімназії у Львові, Перемишлі і Тернополі. А саме:

а) І-а кляса української гімназії у Львові (головне заведенне) має бути злучена з І-ою клясою польської гімназії (т. зв. IV.-ої) імени Длуґоша;

б) філія української гімназії у Львові має бути злучена з ІІ-ою (бувшою німецькою) польською гімназією у Львові;

в) українська гімназія в Перемишлі має бути злучена з ІІ-ою польською тамошньою гімназією (на Засяні); і

г) українська гімназія в Тернополі має бути злучена з І-ою польською тамошньою гімназією.

Очевидно, ся злука покищо обіймає І-у клясу згаданих заведень.

Польонізація має поступати з кождим роком так, **щоби до 8 літ зовсім зникли українські гімназії.**

Польонізацію українських середніх шкіл називає міністер терміном „утраквізація". Як ся „утраквізація" виглядає, видно з поділу навчання поодиноких предметів. А саме по українськи мають учити отсих предметів: української мови, латинської, **рисунків і гімнастики.** По польськи вчити-муть: польської мови, **історії, географії, математики і природи,** описних наук. В обох мовах будуть викладати такі предмети: **каліграфію і спів.**

Як бачимо, по українськи фактично буде викладатись тільки українська мова, бо латина належить до мертвих мов, а такі предмети як рисунки та гімнастика хиба не входять в обсяг національної освіти. Зате всі образуючі предмети, живі, що формують світогляд ученика, як історія, географія, математика і природа, описні науки будуть викладані в польській мові. Таким чином українські гімназії не лиш перестануть бути українськими, але зникне яканебудь сутева признака т. зв. утраквізму.

Міністерство взиває дирекції згаданих заведень, щоб вони заохочували учеників вписуватись до утраквістичної кляси. Колиб така заохота не мала відповідного впливу, тоді слід повідомити про се кураторію, а вона видасть дальші розпорядки.

Осип Маковей.

Др. Осип Маковей, один з найбільш визначних сучасних українських письменників, директор учительської семінарії в Заліщиках, помер 21 серпня с. р. Похорони відбулися 23. м. м.

ЖИТТЯ І ЛІТЕРАТУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ.

Осип Маковей ур. 1867 р. в Яворові, з маломіщанської родини. Його рід був по матері чеського походження (Бжезіна). В 1887 скінчив академічну гімназію у Львові, а в 1897 також фільософічний факультет. Підчас університетських студій, від марта 1891 р. до мая 1892 був співробітником „Діла". Замісць іти на державну службу, скінчивши університет, шість літ працює як публіцист. Два роки працює в „Народній Часописі", урядовім додатку до „Газети Львовской", рівночасно є співредактором „Зорі". Від весни 1895 р. до зими 1897 є головним редактором „Буковини" у Чернівцях. Безпосередно потім вступає до редакції „Літ.-Наук.-Вістника" як співредактор, поруч Франка та Грушевського, де лишається півтора року. Потім дописує постійно до „Руслана". 1899 р. приймає посаду в учительській семинарії в Чернівцях, а на рік як стипендист, виїзджає на студії до Відня, де працює над славянською фільольогією. В 1901 р. складає докторат фільософії. В 1908 р. жениться в Бережанах, з п. Ольгою Кордубівною.

По одинайцяти роках служби в Чернівцях, в 1910 р. переноситься до вчительської семинарії у Львові. З 1913 р. призначають його директором семинарії в Заліщиках. Підчас війни як резервовий офіцир австрійської армії, працює при одній з канцелярій штабу: пресовім бюрі, де між иншим займався відчитуванням шифрованих депеш. Підчас большевицького наступу в 1920 р. залишається в Заліщиках, де його скидають з його становища, а по відступі большевиків, польська влада підозріваючи його як большевика, всаджає його на короткий час до вязниці. По розясненню непорозуміння Маковей залишається далі на своїм становищі, аж до смерти.

Перші літературні спроби Маковея починаються ще на гімназійній лавці. В 1885 р. у „Зорі" перекладає він Гайного; на слідуючий рік виступає там з оригінальними віршами, які ввійшли пізнійше до його збірки „Поезії" (1894 р.) Одночасно виходить його перше сатиричне оповідання „Оферма" і починаються його фейлетони в „Зорі" п. з. „З життя". Хоча у другій половині свого життя, Маковей держався осторонь політичної праці, більше зайнятий чисто педагогічною та літературною, в першій молодечій добі бере живу участь у громадянській діяльності. Соціялістичний та радикальний рух, що захоплюють тодішну нашу молодь, і доводять до заснування наших партій, не полищаються без впливу на його світогляд. До ніякої партії не вступає, але його поеми в радикальним „Народі" та Франківським „Життї та Слові" вказують на його радикальні настрої.

Згодом цей партійний вплив щезає зовсім з його творів і він працює в ріжних органах радше з огляду на товариські взаємини з поодинокими членами редакції, ніж в наслідок партійної приналежности до даної групи.

Поезію кидає він дуже вчасно і вертається до неї дуже рідко. Переходить виключно до новелі та повісти. Його повість „Заліся" (1896 р.) була дуже вдатною та сміливою спробою дати малюнок провінціональної священичої родини. На якийсь час письменник вагається, чи не вибрати наукову, професорську карієру. До цього спонукують його ще університетські фільольогічні студії. І хоча Маковей не пішов цим шляхом, праці, які залишив у даним напрямку, є дуже совісними та непересічними творами історика літ. Крім, чисто фільольогічних як „Три галицькі граматики" — праця про Куліша, велика біографія Федьковича, критичне видання творів І. Воробкевича. Поруч з тим дає легкі, з дуже тонким смаком написані літературні нариси про О. Кобилянську, А. Чайковського, Бордуляка.

Найбільшу популярність зєднав собі Маковей своїми сатиричними та гумористичними нарисами. Такі безпретенсіональні легкі фейлетони як „Наші соколики і панни" в 1902 р. у „Ділі" давали привід до незвичайно живої виміни думок на актуальні буденні теми. Його дискусія про міжпартійні справи на шпальтах „Буковини" причинилась до сильного оживлення культурного руху в Буковині. „Буковина" під редакцією Маковея була одним з найважніших і найцікавіших наших часописів. Такі гумористичні збірки як „Подорож до Києва", (1897 р.) сатира „Ревун" (1911 р.), або „Наші знайомі (1901) та „Оповідання" (1904) можна вважати зразками даного літературного роду. Повість „Ярошенко" є одною з наших найкращих історичних повістей для молоді. Збірка „Криваве поле" (1921) є одною з дуже нечисленних літературних збірок привезених галицькими письменниками з останньої війни. Останні оповідання „Прижмуреним оком" (1923 р.) і споріднені з ними друковані на протязі двох літ гуморески в „Ділі" є найкращим доказом незатраченої свідомости та живучости таланту Маковея. Окрему сторінку в його біографії зайняла би його плідна публіцистична діяльність; у буденній пресі та сатиричних журналах розсипав він безліч статтей та віршів, часто скриваючись під псевдонімами та криптонімами.

Вплив Маковея як редактора, критика та чутливої інтелігентної людини на цілу низку сучасних собі та молодших письменників треба вважати Його немаловажною заслугою. Як громадянин та педагог він визначався криштальним характером, великою працездатністю і виїмковою простотою. Полишає за собою загальний жаль не тільки як виїмково симпатична людина та чільний громадянин, але й як письменник, що міг збагатити нашу літературу ще не одним цінним твором.

Мих. Рудницький.

Осип Маковей.

Спроба характеристики.

Розпрощався з нами один з уже нечисленних письменників старшого поколіня, який до останної хвилини життя не розпрощався з літературою. Можна нарахувати на пальцях одної руки тих, що ще живуть у Галичині та для літератури вмерли. Хто не знав особисто Маковея, а про літературу зачував з фейлетонів, міг уявляти собі, що вмер сивоволосий старець. Адже цього року пригадували суспільности 40-літні роковини його літературної та громадянської праці!

Осип Маковей належав до тих виїмків між нашими письменниками, які не прощаються зі своєю Музою дійшовши до трийцятки і які не зраджують у творах свого віку на протязі дальших трийцяти років, не зраджуючи одночасно ні молодости, ні літератури. Так само, як дуже хутко став зрілим та зрівноваженим, зберіг він на все життя молодечий темперамент та гумор. У цих двох рисах треба шукати розяснення поодиноких моментів його творчости. Його життя було спокійне, майже гармонійно обдумане, мов його твори. Ні молодечих бунтів, ні суспільних поривів, ні конфлікту індивідуальности поета з громадянством, ні нежданих вибухів стихійного темпераменту, ні рискових спроб понад власні сили та засоби.

Те, без чого інколи заломлюється творча будівля найбільших талантів: почуття міри, — те, чого бракує 90 прц. наших письменників — самокритицизм, охоронило Маковея від великих непорозумінь з літературою, яка є суворійшою від Теміди, бо не розглядає добрих намірів, мотивів, чи навіть умовин, що зродили твір, а судить самі твори. Твори Маковея полищають приємне вражіння людини, яка не шукає поза в ролі письменника. Ні форма цих творів, ні їх ідеї не мають на меті викликати сензації, вдарити в дзвін, накинутись своєю вагою. Це спокійні, совісно опрацьовані малюнки, стримані в тоні, без сильних контрастів, погідні навіть у меланхолійній усміщці, мов сам автор, повний такту, самоволодіння, стриманої гордости.

Його життя одною рисою психольогічно зближене до життя улюблених ним героїв: — всі їх конфлікти зі середовищем, чи сліпим припадком, стають не великою трагедією а тільки малими непорозуміннями. Чи такі непорозуміння заслуговують поруч сміху на те, щоби зупинитись над ними широкими міркуваннями? Маковей мав рідке між нашими письменниками почування життєвого гумору, — гумору, що є проникливим інтелігентним оком людини, вражливої на нюанси. Хто знає, чи ця прикмета не була найсильнішим нервом його письменницького хисту. В останніх роках його праці цей нерв доходив начастійше до голосу. Нежданна звістка про смерть Маковея вразила тим сильнійше всіх, що стежили за його працею, бо не є виключене, що саме в останній добі своєї творчости він міг дати найбільше артистично викінчений та зрілий зразок свого таланту.

Вся творчість Маковея була притаєною боротьбою двох нервів його таланту: ліричного та сатиричного. Факт, що він надто швидко покинув ліричну поезію, є найкращим доказом, що критична рефлексія — результат нахилу до сатири, заморозила його „сентиментальність". Та досить узяти в руки збірку воєнних нарисів „Криваве поле", щоби переконатись як вражливою була ця лірична струна. Чи Маковей з літами щораз більше почував няковість іти за низкою чистих почувань, чи може несвідомо затрачував спроможність переживати їх? — це одна з тих, ніколи нерозяснених тайн письменника, до яких важко підшукувати причин і які ще важше судити по самих наслідках.

Критика, що хоче здати собі справу з факту, чому літературне надбання Маковея є саме таке і чи не могло би піти в иншому напрямку? — має перед собою ще складнійшу проблему. Простеживши поодинокі моменти життепису Маковея і його літературної праці, можемо зупинитись на дуже виразним вражінню, що Маковей довгим свідомим вибором рішав про стежку свого життя та характер своєї творчости. Чи цим вибором оминув він долі, присудженої галицькому письменникові, для якого найбільшим культурним центром і найбільше інтелігентним середовищем може бути Львів? Маковей не вважав трагедією свого життя того, що мусів сидіти на глухій провінції. Львів, який він знав з доби своєї публіцистичної праці, не вабив його як огнище духового руху. Дарма, що він був дуже товариською людиною, як письменник вдоволявся самотністю і скупим матеріялом нашого провінціонального життя.

Пятнацять літ життя одною чергою в галицькім місточку не проминає безслідно. Треба би мати вогонь таланту та темпераменту Достоєвського або Бальзака, щоби не захолоти в такій атмосфері від рефлексій над вибором теми! Тільки генії можуть обійтись без впливів середовища і добувати з власного „я" свіжий віддих посеред Авгієвої стайні. Маковей не вірив у корисний вплив галицького середовища на свій талант, бо зневірився давно в наш організаційний хист, навіть у чисто культурній царині. Його становище державного урядовця могло забезпечити йому умовини супокійної праці, але мусіло невпинно тальмувати свобідний розвиток таланту сатирика. Чи міг директор галицької вчительської семинарії класти свобідно своє прізвище на книжках, які осмішували би карикатурні рухи куцого життя, яким мусів щоденно приглядатись?

Не диво, що іроніст-новеліст ставав вряди-годи критиком літератури. Мабуть з почування звичайного суперництва, щоби доказати, що вміє написати кращі монографії та характеристики як наші нудні біо та бібліографи зі званням вченими. А трапився конкурс на історичну повість для молоді і на ньому перевів аналогічний доказ.

Такі успіхи не є вдоволяючими довершеннями справжнього таланту. Маковей імовірно саме про них думав, коли кидав іронічну усмішку життю або жалувався в ліриці на дві душі. Ріжноманітна літературна праця письменника, яка так радує істориків літератури, захоплених скількостю творів, стає надто часто трагедією. Саме в таких умовинах культурного лихоліття як наше, коли письменник може і мусить пробувати своїх сил у ріжних напрямках, розсіваючи ті зерна, що в одному напрямку могли би розвинутись у першорядний, оригінальний талант. На всесторонню діяльність Маковея, від лірики та публіцистики до фільольогічних та гумористичних нарисів, паде тінь такого трагізму..

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕДУГИ, СПРИЧИНЕНІ НАДМІРНИМ ПИТТЯМ.

Чехословацьке міністерство залізниць в порозумінні з міністерством здоровля рішило, що залізничники самі мають покривати кошти недуг, спричинених надмірним питтям алькоголю.

УКРАЇНЦІ З НЮ ЙОРКУ І ОКОЛИЦІ!

Отсим запрашаємо всі Товариства і Організації з Ню Йорку і околиці взяти участь в

ГРОМАДЯНСЬКІЙ МАНІФЕСТАЦІЇ

з нагоди прибуття до Ню Йорку

ПРЕОСВ. ВЛАДИКИ КОНСТАНТИНА БОГАЧЕВСЬКОГО.

Просимо всі Хвальні Братства і Організації виступити в параді, всіх Вп. Учителів зібрати всі шкільні діти і всю молодіж зібрати громадно на привитанне.

ЗБІР В НЕДІЛЮ, 13. ВЕРЕСНЯ С. Р. О ГОД. 9.30 РАНО

при церкві св. Юрія, 22 Іст 7-ма улиця в Ню Йорку.

КОМІТЕТ.

Володимир Самійленко.

Ледви два дні тому писали ми про побут поета Володимира Самійленка у Боярці під Києвом, а вже нині мусимо ділитися зі сумною вісткою про його смерть.

12. серпня ц. р. помер Володимир Самійленко также, у містечку Боярці на Київщині.

Самійленко в червні минулого року повернув на Рад. Україну з Галичини, де перебував як емігрант. Втікаючи від матеріяльної нужди, яку переживав в Галичині, Покійник попав у таку саму або й гіршу нужду на Великій Україні, живучи там перекладами для видавництв й тяжко бідуючи, маючи при тім тяжку хоробу. На цей стан поета звернули увагу радянського правительства приятелі поета й Рада Народніх Комісарів прийняла постанову про признačення пенсії Самійленкові. Але на одній постанові й стало, бо хорий письменник міг виїхати з Києва на свіже повітря до Боярки тільки при помочи київських громадських орґанізацій й Київського Губвиконкому, і тут помер.

Поховано Самійленка в Боярці, на місці, яке сам визначив, почуваючи близьку смерть.

* *

Володимир Самійленко народився 22. січня 1864 р. в м. Сорочинцях на Полтавщині, в селянській родині. Середню освіту одержав в Полтавській ґімназії, а вищу в Київському університеті на історично-фільольоґічному факультеті. На літературну ниву вийшов 1886 р., уміщуючи свої поезії в львівській „Зорі". Літературній праці міг віддатися тільки на дозвіллі, бо мусів тяжко заробляти на життя, працюючи в ріжних канцеляріях. Служив він на київській пошті, в Чернигівськім Земстві, в Кубанському Краєвому Правлінні, в Миргородському Земстві, якийсь час належав до редакції „Ради" у Києві. Від 1907 р. і до революції був за нотаря в Добрянці на Чернигівщині, а за часів Центральної Ради обнимає посаду в Києві при Ґенеральному Секретаріяті. В 1919 р. в числі урядовців Міністерства освіти переїздить до Галичини і тут живе до червня 1924 р., а відтак повертає на Україну.

Володимир Самійленко.

ШЛЯХИ.

Я більш люблю шляхи землі,
Аніж шляхи космічні.
На те я маю сто причин
І всі вони льогічні.
Візьмім залізну колію:
Ви їдете до Львова,
Або до Відня (про Москву
Я не кажу ні слова).
Взяли білет, у торбу хліб
Поклали на дорогу,
До того ще, як гроші є,
Пів літри на підмогу,
На лавку сіли та й — марш-марш!
Вози загуркотіли,
І ви поїхали, як пан,
Туди, куди хотіли.
Спокійно й чемно, а як хтось
Украде ваш пакунок,
Моральну втіху вам подасть
Найближчий постерунок.
Ви в кождім разі, ручусь вам,
Доїдете до міста,
Як що катастрофа якась
Із вас не зробить тіста.
В дорозі-ж — то-то вам добро! —
Повз вас іде картина
Гаїв, ланів, руїн і міст,
Неначе фільма з кіна.
І з світом зовнішним звязок
Ви маєте на диво:
На кождій стації буфет,
Де є горілка й пиво.

Але небеснії шляхи —
Щось зовсім невигідне.
Візьмім такий-от паротяг,
Як наше сонце рідне:
(Бо ще багато є й чужих,
Сказати в дужках треба)
Куди веде свої вози
Та „колісниця Феба?"
Іде, точніш сказать, летить,
Кудись до Геркулеса,
А не подбали колію
Ій дати під колеса.
І вісім тих возів-планет
Привязані на шнурі
Летять із нею, крутячись,
Немов їм, тісно в шкурі;
Бо нічийого багажу
В них напхано без міри,
І тільки що сферичний дах
Обсіли пасажири.
Ногами в одну точку всі
І в ростіч головами:
Не розбереш, хто з їх сидить
Не до гори ногами.
До віку їдуть. А куди? —
Маршрут їм не відомий,
І перед ними краєвид
Однаковий до втоми.

Вагони добрі, що й казать,
Але я маю гадку,
Що красше-б дать для злуки їх
Якийсь місток, чи кладку,
Щоб доживотний пасажир
Мав право до закону
І змогу завше перейти
До иншого ваґону,
Коли в своєму вже нема
Спокійної мінути,
Коли сусіди — вороги,
Що не дають дихнути.

Нещасний наш вагон — земля!
Я присягтись готовий,
Що се товарячий ваґон,
А вжеж не особовий.
Розгляньте пасажирів склад
Такий, який він нині:
Тут домінує всякий звір,
Або звичайні свині.
А люди, що між ними є,
Найбільше людожери.
Ах, дайте, дайте нам місток
До Марса, до Венери!
Не нищуть може там людий,
Не продають на ринку;
Там може втомлена душа
Зазнала-б відпочинку,
І днесь я там зложити-б міг
Хвалу природі неньці;
Бо може-ж там нема Че-Ка
І всяких конерфенцій...

ДОПИСІ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

ДО ШКОЛИ!

Учітеся, брати мої,
Думайте, читайте!
І чужого научайтесь,
Й свого не цурайтесь!
Бо хто матір забуває,
Того Бог карає!

Тарас Шевченко.

Надходить новий шкільний рік. Ваші діти підуть до школи. В науці будучність Ваших діточок.

Але публична школа не дає Вашим дітям всего, що їм треба знати і любити. Ваші діти, се діти українських тата—мами, а публична школа не учить їх нічого українського — ні мови батьків, ні історії України, ні української пісні, ні української молитви. Дитина, не навчена шанувати своє, рідне, не буде також шанувати тата-мами, вважаючи їх за нижших „форейнерів". Дитина, яка в Рідній Школі пізнає і полюбить все, що українське, буде шанувати й українських родичів, їх мову, звичай, пісню і їх старий край. Така дитина полюбить заморську Україну і її боротьбу за волю та може й верне до старого краю трудитись на рідній земли. Знаючи українське письмо, Ваша дитина буде мати дві мові в руках, а тисамим і користь в життю.

Тож посилайте свої діти до української школи!

Покищо нема в Ню Йорку такої української школи, де би учено в обох мовах — англійській і українській — та котра мала би право публичности на рівні з стейтовими школами. Такі школи мають Айриші, Поляки, Італійці. І ми до того стремимо.

Покищо маємо в Ню Йорку лиш пополудневі українські школи, де діти вчаться українського письма, читання, граматики і пісень, української історії й ґеографії та релігії по українськи. Сими школами завідує Українська Шкільна Рада з 19 членів, вибраних родичами та українськими інституціями. Значить: школами завідує громадське тіло, яке буде дбати, щоби сі школи дорівнювали краєвим. Українська Шкільна Рада постаралась о відповідних фахових учителів, як також спровадила зі старого краю добрі шкільні підручники.

Українські Родичі!

Нехай ні одна родина не забуде післати свої діти до української школи! Котрі з українських родичів занедбають сей обовязок, ті нехай самі собі припишуть, коли їх діти колись будуть цуратися їх.

Записи дітий відбуваються: **Долина міста:** Укр. Нар. Дім, 217—19 І. 6-та ул. (саля ч. 3), в пятницю (11. с. м.) і в суботу (12 с. м.) від год. 10—12 перед полуднем і від год. 3—7 пополудни, а в неділю (13. с. м.) від год. 3—4 пополудни. **Вашинґтон Стріт:** Американська школа, 57 Вашинґтон стр. — в слідуючім тижни. **43-та улиця:** айриська школа між 8. і 9. евенею, у вівторок (15 с. м.) о год. 5-тій пополудни. **Ротґерс Стріт і в инших місцях** у слідуючім тижни.

Українська Шкільна Рада.

ФІЛАДЕЛФІЯ, ПА.

Заходом Укр. Центрального Комітету відбувся дня 23. серпня 1925 пікнік, з котрого дохід призначено на Голодне Село.

Центральний Комітет отсею дорогою складає сердечну подяку п. Стефанії Ґіббонс за купленнє стяжок і пороблення відзнак; а п. Павліні Боросевич за розпродавання відзнак, дальше пп. Іванови Сороці, Іванови Боросевич, Михайлови Кость, Николайови Настасяк, Николайови Гойванович, Кумці Белюк і Іванови Найді, за працю на пікніку а в кінци за жертви пп. Николі Росолович і Василеви Слободян по $5 і п. М. Коцюкови за $1.

Рівнож дякуємо усім Гостям і Бизнесменам за присутність на пікніку чим то причинились до побільшення фонду на Голодне Село.

Центральний Комітет отсим подає до загального відома що доходу в пікніку було $100.04 з котрої то суми віддано Обєднанню $75, в цїли переслання до краю а решта позістало в касі.

Центральний Комітет буде старатися дальше продовжувати збірку.

Т. Грицей, предс.
С. Слободян, секр.
І. Хмелик, кас.

ДОБРА РАДА ДЛЯ СУЛТАНА.

Турецький султан провадив війну з Татарами. Що в війні йому не щастилося, розлютився так дуже, що хотів усіх офіцирів покарати смертю. Хто зна, як було би скінчилося, але найшовся один, Харадін Газа, який в час дав таку раду султанови: „Величній султане, не надумуйся ні хвилі і кажи покарати смертю тих глупих офіцирів. Зрештою, навіщо тобі їх так богато? Ти візьмеш прапор, я перевішу тарабан, тоді вже дамо собі раду з Татарами. Цей жарт показав султанови, що в гніві не треба спішитися.

В. БУДЗИНОВСЬКИЙ.

Сава Чалий.

(Історичне оповідання).

(21)

— Повстане мусить бути хлопське,— Чалий перебив. — Його цілию мусить бути поправа хлопської долі. Инакше не буде ким бити Ляхів. Наша журa повинна бути тільки в тім, щоби се повстаннє не обмежалося на самім руйнованню панів. Щоби воно розвелося в повстанє за Україну, гайдамакам потрібні на отаманів саме такі люди, як той ваш сестрінок.

— Я вас зведу з ним. Будете ночувати з ним в одній келії. Побалакаєте, то побачите, чи він буде вам до чого пригожий.

Ігумен завів Чалого до келії, де був Сухівський, чи як він тепер звався, Василь Осипенко. Всі три ще довго балакали. Добалакалися до того, що Чалий і Осипенко поїдуть на Лівобічну, де відвідають пару військових старшин і пару духовників. Треба було побалакати з ними, щоби виміркувати, чи гайдамаки можуть надіятися якої помочи від лівобічного козацтва і яку силу має православне духовенство на політику Московщини. Оба поїхали зараз таки на другий день. Виїздили з надіями не дуже рожевими. Коли переступили Дніпро, то й ті малі надії стали маліти і цілком розвіялися.

Гетьманщина переживала тяжкий час. Вона вже й тратила право зватися гетьманщиною. Гетьман Данило Апостол помер в січни. Москва загадала не допустити до вибору нового гетьмана, бо будь-тоби аж до часу сего вибору управу України передала урядови з трех Українців і трех Москалів. Полковниками були по найбільшій части Москалі, або московські запроданці, або такі, що боялися власної тіни. Люди, котрі знали, що в кім кипить, справили Чалого й його товариша до деяких полковників, які своєї душі ще не записали московському чортови. Але ті полковники тільки раменами здвигали.

— Вибийте собі з голови думку, що Москва дасть поміч гайдамакам, — говорив один. — Та Москва, котра у себе заводить крепацтво, не буде терпіти вільного хлопа в своїм сусідстві, тільки через ріку. І собі Правобічної не схоче взяти. Москва тепер завзялася на Крим. Здобуває його для себе нашою кровю. Хоч би через сей Крим Москалі не схочуть задиратися з Польщею. Як посадять королем Авґуста, то й поміч дадуть Ляхам. Деякі з нас тільки одно можуть зробити у вашу користь. Будемо прижмурювати очи, коли наші козаки будуть без нашого відома прокрадатися на ваш бік.

Здебільша сказали їм те саме инші старшини, з якими балакали. Пішли до духовників. Один, старшого виховання, потвердив все те, що вони чули від козацьких старшин. Від себе додав, що він, і такі як він, своїм впливом подбають, щоби гайдамаки дістали якусь хоч невелику поміч з Лівобічної. Заохочував, щоби видержати, бо не мож предвидіти, як діла підуть в самій Польщі. Як удержиться король Лещиньскі, то не виключена війна між Польщею і Москвою. Як побються ті дві сили, то на тім може скористати Україна.

Пішли до попа нового крою. Сей тільки підбадьорував їх.

— Видержати, і ще раз видержати! — повторяв. — Бийте Ляхів, руйнуйте, але тільки за віру. За святу православну віру і єдину неділиму Русь. До тепер гайдамаки поводилися не цілком так, як треба. Вони руйнують і ріжуть всіх панів. Ріжуть католиків, ріжуть православних, бо одним і другим треба робити панщину. Так далі не може бути, як хочете мати поміч православної церкви. Православного пана не рухати, бо так хоче цар. Зачуваю, що дехто між гайдамаками думає про Україну... Як між вами є такі, то вибийте їм се з голови. Цар волить мати Польщу від Висли по Кавказ, як Україну, хоч би тільки між Дніпром і Богом. Як не хочете, щоби московське військо пішло на вас; як хочете, щоби воно вам помогло, то бийтеся тільки за православну віру. Як розпалите великий огонь бунту за віру, як та кровава пожежа обійме всю Правобічну, то не виключене, що спонукаємо царя вислати на Польщу військо, щоби вашу землю зєдинило з Московщиною в одну православну Русь.

— Що ти на се?— Чалий спитав, коли вийшли від попа.

— Погано! — відповів Осипенко. — Хоч сядь, тай плач!

— Голий, Верлан і инші дурятьcя, що Москва обстане за нами. Що вона ворог Польщі. Одні попи, як би могли, втопилиб Польщу в ложці води. Але то тільки тому, щоби дістати полекші для правосл. церкви. На добавок, ще вилами на воді писане, чи ті попи мають таку силу на царя, щоби зломити його любов до Польщі.

— А що буде, як Польща дасть православію полекші? — Осипенко замітив.

— Тоді й попи обернуться проти нас.

З гетьманщини поїхали на Запороже до Січи.

*

Шаравскі вернув до Немирова з походу проти гайдамацької ватаги і зараз зголосився до гетьмана.

— Маєш Чалого? — Потоцкі спитав, — чи може знов запропастив своє військо і вернув сам?

— То тільки раз одинокий було так,— Шаравський відповів сміло. — Тепер я привів назад ціле військо, ще й пару гайдамаків. Чалого я не привів, бо то не його була ватага.

— Очивидно, як би то була ватага Чалого, то ти безпечно вернув би з голими руками. Кілько їх маєш?

— Сім. Дванайцять погибло, решта втікла.

— Що мені з тих сімох! Чалого мені треба, Чалого! Він сіє найбільшу трівогу, ширить найбільше знищенє. Його успіхи і його імя притягають. Надія на Чалого переганяє народ на Запороже, в дикі поля. Вже й міщани загадують іти в гайдамаки, бо надіються, що під Чалим гайдамаччина розростеся у велике українське повстаннє. Чалого дай мені! Живого, або його голову.

— То не легко таку штуку втяти, бо й його люди ніколи не знають, де він спить, звідки і куди він їх завтра поведе. Буває піде чутка, що Чалий іде на се, або те село. Я роблю засідку на него, а йому ані снилося. Він наскочив саме на село, з котрого я вийшов, ідучи проти него. Щоби його спіймати, треба бути нараз всюди.

— Я гадаю, що й тоді не спіймалиб його... такі отамани, як ті, що мені служать.

— Як він знюхався з нечистим, то праведний христіянин справді не спіймає його.

— А праведна христіянка?

Шаравський видивився на гетьмана, бо не зрозумів його.

— Чого дивишся, як теля на нові ворота? Питаю, чи не спіймалаб його христіянка, як не годен христіянин?

— Я ще не розумію, — Шаравскі вигикав.

— Отже скажу тобі яснійше. Може він любить яку дівку, або яку бабу. Якусь нашу. Не знаєш такої?

— Таку, що заманила би його до себе і видала його в наші руки? Гм... Не знаю такої... Хиба би Курчиньска.

— Ти на добрій стежці в горох. Але стара Курчинська меле горох.

— То... то... хтож би?

— Ти чого так поблід? Може тобі Чалий привидівся? Ковтни чарку вина.

Гетьман, підсміхаючися, наляв до чарки вина і подав Шаравському, котрий ледви держався на ногах.

— Ти, бачу,— гетьман промовив, — млієш на саму згадку імени Чалого. Таки доконче треба зробити його нешкідливим. Як сего не втне христіянин Шаравскі, то може спіймає його христіянка Курчиньска. Але не стара. На Чалого треба пустити Зоську.

— Або він її любить? — Шаравскі вистогнав.

— Мені бачиться, що так. Він тобою переказував мені, що я міг мати його не лиш з тілом, але й з душею. Я балакав з ним тільки раз одинокий. Тоді, коли він спас від смерти і привіз сюди Курчинску з донькою. Він міг мати на гадці тільки одну з них.

— Може стару Курчинську?

— Що не стару, знаю цілком певно. Коли стару ні, то лишаеся тільки Зоська. Дівці вже й так пора віддаватися... Ти знов блїднеш?

— Ласки! — Шаравскі крикнув, хапаючи гетьмана за коліна. — Ласки!

— Ти вдурів?— гетьман крикнув, відскочивши взад. — Що тобі?

— Зоську я люблю, Зоська мене.

— Ти вже вдовець? Чому я про се ще нічого не знаю?

— Я ще не вдовець, але буду ним. Нині, завтра.

— То добре. Буду мати одного більше до розпорядимости. Мені потрібний великий запас женихів. Оженю тебе.

— Я гадав, як Бог змилосердиться над моєю жінкою, увільнить її від мук і покличе до себе, то я прошу ясновельможного, щоби мені вільно було...

(Дальше буде).

ЦІЛУНОК ДИТИНИ.

Цілування люди не одідичили, а вчуться одні від других, і то по найбільше доволі пізно. Коли, то залежить від виховання. Дівчата вчуться цілувати скорше як хлопці й задержують цей звичай довше, як хлопці. Як мало дитина розуміє цілунок, хоч мати зараз від народження цілує її тисячі разів, пізнаємо з ріжних спостережень. Німецький психольоґ Преєр обговорює цю справу в книжці: „Душа дитини". Спочатку немовлятко думає, що неньчині уста, то щось подібне як груди. А хоч би так і не думало, то на першому році життя не відповість на цілунок цілунком. З початком другого року дитина ще зовсім не розуміє, що таке цілунок; цілування дуже часто для неї навіть неприємне. Від двацятого місяця можна вже запримітити, що дитина відповідає на цілунки, а опісля розуміє цілунок, як виявлення якоїсь ласки, подяки. Отже школа цілування дуже прикра, при цьому самому треба взяти під увагу індивідуальність. Ця обставина, що є народи, які зовсім не знають цілунків, доказує, що цілування не одідичується, а є воно конвенціональними звичаями.

НАЙБІЛЬШІ ШЛЮЗИ НА СВІТІ.

В Сенар Макввар (над Синім Нілем) 175 км. від Хартума викінчено найбільші шлюзи на світі. Ця велика будова викінчена інжінерською фірмою Персон. Можна при помочі тих шлюзів наводнювати 300 тисяч акрів землі в долині Ель Джезірех, при помочі 60 миль довгого каналу, з якого розходяться сотки менших каналів. Вони допроваджують воду для управи бавовни. В порі року, коли стан води в Нілю є найвисший, річище Ніля повисше греблі творить резервоар 50 миль довгий.

СТАРОЕГИПЕТСЬКА ЛЮБОВНА ТРАГЕДІЯ.

На одному з нововідкритих староегипетських гробів в Асуані один дослідник відкрив цікавий напис, мабуть рукою батька самовбийниці викутий у камені: „Не можу розуміти вчинку моєї дочки — звучить цей напис у свобідному перекладі — молоді дівчата такі тепер дивні." Як бачимо, то все вже були й такі дочки, які бувають нині.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ФІЛЯДЕЛФІЯ, ПА. Повідомляється членів тов. „Любов", що місячні збори відбудуться 13-го вересня, в домі Тов. Ам. Горожан, 847 N. Franklin St., о годині 1-ій пополудни. Проситься членів, щоб зійшлись на час бо є деякі справи до полагодження і також секретар пояснить щодо нових поліс, котрі суть ухвалені на Конвенції. — Уряд.

БРУКЛИН, ҐРІНПОЙНТ, Н. Й. Укр. Тов. Дністер, від. 310, повідомляє своїх членів, що тримісячні і надзвичайні збори відбудуться дня 12. вересня в домі під ч. 177 Green St., точно о год. 8. вечером. Кождий член має прийти, бо справи є дуже важні. Непрбувший член підлягає карі 50 ц., а урядник $1, що не буде дарована. Взивається позамісцевих членів, щоби вирівнували вкладки до У. Н. Союза за себе і за дітий точно, бо неплативші будуть суспендовані. Будеся приймати нових членів без вступного до Тов. а до У. Н. Союза після статута, тому най кождий член постарається привести нового кандидата. Нова адреса секретаря така: 78 India St., Brooklyn, N. Y. — Вас. Синишин, секр.

ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ. Бр. св. О. Николая, від. 4, повідомляє своїх братів, що місячний мітинґ відбудеться в суботу, дня 12. вересня, точно о годині 7.30 вечір, в Народнім Домі на долі міста, 72 Моріс Стр. Проситься всіх членів явитись на мітинґу і заплатити свої вкладки до У. Н. Союза і Братства. — Й. Крайник, предс.; Н. Демкович, кас.; С. Кусень, секр.

ТОЛІДО, О. Бр. св. Николая, від. 167, повідомляє своїх членів, що звичайний мітинґ відбудеться дня 13-го вересня, о годині 2-ій пополудни в домі члена П. Жінкевича під ч. 3575 Cecelia St. Проситься як один прибути на мітинґ бо відбудеся нарада в справі Народного Дому. Також проситься членів повідомити Українців про сю нараду. — Б. Униcько, предс.; Й. Рощірка, секр.

РОМ, Н. Й. Бр. св. Івана Хрестителя, від. 121, повідомляє своїх членів, що збори відбудуться дня 13. вересня, в неділю о годині 2-ій пополудни в гали Ф. Клари. Кождий член має явитися на означений час, тому, що сей мітинґ є квартальний. Буде справозданнє касове і з балю. Будесь приймати нових членів до Братства без оплати вступного, тож кождий член повинен привести з собою нового кандидата. Також будесь вписувати діти до Молодечого Департаменту. Неявившийся член заплатить кари 1 доляра, а урядник 2 доляри. — І. Лаврук, секр.

БРОНКС, Н. Й. Тов. „Любов", від. 298, повідомляє всіх членкинь і членів, що звичайний мітинґ відбудеся в суботу, 12. вересня о год. 7.30 вечер, під ч. 1130 Савтерн Булевард. — Морозович, секр.

ГЕРКІМЕР, Н. Й. Тов. Запорожська Січ, від. 192, повідомляє, що мітинґ відбудеться в неділю, о 2-ій годині попол., на церковній гали. Проситься всіх членів з Геркімер і з околичних фарм, явитися на означений час. Нехай кождий член виповнить свої залеглости, бо по гавзах не будесь колектувати. Єсли член не прибуде на мітинґ заплатити своєї вкладки то нехай повідомить, бо єсли ні, то підлягає карі 50 ц., а урядник 1.00. — Петро Ірса, предс.; Никола Німий, секр.; Андрій Сименів, кас.

ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ. Тов. Дарахівщина повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, дня 13. вересня 1925 р. в гали 387 Grand St., Jersey City, N. J., точно о год. 11.30 перед пол. Кождий член мусить прибути, бо маємо богато справ до полагодження. Котрий член має в себе тикет мусить принести на збори. Довгуючі члени мусять вирівнати свої вкладки, бо в противнім разі будуть суспендовані. — Н. Юрків, пр.; Ів. Гумніцький, кас.; Ів. Сосульський, секр.

ШИКАҐО, ІЛЛ. Бр. св. Стефана, від. 221, повідомляє, що місячний мітинґ відбудесь о 1-ій годині попол. в неділю, 13. вересня, в гали церковній при Окленд і Райс ул. На порядку нарад місячний звіт і вплаченнє місячних вкладок. Проситься всіх членів прибути. — М. Боряк, предс.; Гр. Чикало, секр.

РАЧЕСТЕР, Н. Й. Мітинґ сестрицтва Рожд. Пр. Богородиці, від. 36, буде в суботу, дня 12-ого с. м., о год. 7.30 в церковній галі при 303 Гадсон евеню. Проситься всі членкці безумовно явитись на мітинґу.

МУССОЛІНІ — ІНІЦІЯТОР ПІДЧИНЕННЯ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ ПОЛЬЩІ.

В „Парижск-ім Вестник-у" з дня 13 м. м. находимо таку історичну інформацію:

„Саме появились друком спомини італійського дипльомата Франческа Томазіні, бувш. посла в Варшаві в рр. 1919—22. Ці спомини п. з. „Воскресення Польщі" є дуже цікаві для історії антантсько-польських взаємин у добі будування сучасної Польщі.

„У цій замітці торкнемось тільки одного епізоду цих взаємин, а саме ролі італійського уряду в парискьім акті 14. березня 1923 р. —віддачі Східної Галичини Полякам. До цього часу вважали, що головним ініціятором березневого акту була Франція, а Італія та Анґлія, з нелегким серцем, пішли за Поанкаре. В цьому пункті спомини Томазіні є просто сензаційними, тому, що розбивають в основі пануючий в українських колах погляд про ролю поодиноких держав у торговлі Антанти Галичиною.

„Заки подамо факти, наведені італійським послом, мусимо звернути увагу, що Томазіні був і є противником фашизму і по приходи Муссолінього до влади, мусів покинути становище посла у Варшаві, хоча вже по березні 1923 р.

„На гадку Муссолінього, пише Томазі, звязок Східної Галичини з Росією бувби поважною небезпекою для політичної рівноваги Европи і для італійських інтересів. Росія, захопивши Галичину і передершись через Прикарпатську Україну до Чехословаччини, де є чимало панславянських елементів, дійшла би до рівнин Тиси і тоді панславянська небезпека стала би реальним фактом. Зате приєднання Східної Галичини до Польщі навпаки: забезпечує цій останній спільні кордони з Румунією, латинською державою, яка таксамо як Польща та Італія, є заінтересована в тім, щоби опертись проти наступу російського імперіялізму"...

„Заслугою Муссолінього — каже італійський дипльомат, нефашист — в тім, що він став ініціятором пропозиції на конференції амбасадорів у Парижі, щоби означити східні кордони Польщі..."

Виявляється, що Франція заявилась проти пропозиції Муссолінього, а це викликало обурення у Варшаві. Дня 15. лютого 1923 р. польський кабінет вислав у цій справі офіціяльну ноту й одночасно виїхав до Парижа гр. Пшездзєцкі з особистим листом ґен. Сікорского до Поанкаре, в якім польський премієр катеґорично домагався рішення галицької справи в користь Польщі. „Поанкаре — пише Томазіні — не рискнув зіпсувати французько-польські взаємини і рішив піддержати нашу (італійську) ініціятиву. Анґлія не противилась..."

„Дня 15. лютого 1923 р. преславний посол Стронський „гаряче дякував Муссолініому за його ініціятиву, а я (Томазіні) відповів, що Італія, ініціяторка рішення галицької справи в користь Польщі, готова задовольнити всі польські домагання.

„Таким робом один з найважнійших історичних моментів набрав повної ясности та виразности."

ЯК КИТАЙСЬКИЙ ЦІСАР ПЛАТИВ ЛІКАРІВ.

Коли бувший китайський цісар Кін-Льонґ, довідався від сер Джорджа Стентона, що в Анґлії платять дуже добре лікарям, оповів, як він платить своїх лікарів. Мав їх чотирох. Вони мали дбати про здоровля цісаря. Тижнево платив їм платню. Не одержували її поки цісар не виздоровів. Можна бути певним, що лікарі старалися вилічити все цісаря якнайскорше.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.